

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 487/2022-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Jozefom Chmurom, Zvonárska 8, Košice, proti postupu Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 3Co/365/2017 takto

rozhodol:

1. Postupom Krajského súdu v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 3Co/365/2017 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **3 000 eur**, ktoré mu **je** Krajský súd v Košiciach **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Krajský súd v Košiciach **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **460,90 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevychováje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 5. marca 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3Co/365/2017 (ďalej aj „napadnuté konanie krajského súdu“).

Tiež navrhuje prikázať krajskému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov, priznať primerané finančné zadosťučinenie 4 000 eur a náhradu trov konania.

2. Pôvodná žalobkyňa pani [REDAKOVANÉ] sa žalobou domáhala na Okresnom súde Košice II (ďalej len „okresný súd“) zaplatať 66 387,84 eur proti pôvodnému žalovanému. Po postúpení pohľadávky okresný súd uznesením zo 4. apríla 2014 pripustil do konania namiesto pôvodnej žalobkyne sťažovateľa.

3. Okresný súd v poradí prvým rozsudkom vyhovel žalobe a krajský súd v poradí prvým uznesením č. k. 3Co/258/2012 z 23. augusta 2013 zrušil rozsudok okresného súdu.

4. Okresný súd v poradí druhým rozsudkom opäť vyhovel žalobe a krajský súd v poradí druhým uznesením z 26. júla 2019 zrušil rozsudok okresného súdu. Sťažovateľ podal proti uzneseniu krajského súdu dovolanie s odôvodnením, že § 390 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) krajskému súdu nedovoľuje po predložení veci druhý krát zrušiť rozsudok okresného súdu a vrátiť mu vec na ďalšie konanie. Dovolanie odvodzoval od § 420 písm. f) CSP. Dňa 12. augusta 2021 Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením v konaní vedenom pod sp. zn. 2Cdo/174/2021 dovolacie konanie zastavil z dôvodu spät'vzatia dovolania.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie, že spor trvá od roku 2010 a dosiaľ nie je právoplatne skončený. Podľa názoru sťažovateľa je doba rozhodovania vo veci v trvaní viac ako jedenásť rokov ústavne neakceptovateľná. Ďalej tvrdí, že podľa § 384 ods. 1 a 2 CSP môže krajský súd v potrebnom rozsahu zopakovať dokazovanie sám alebo môže doplniť dokazovanie vykonaním ďalších dôkazov navrhnutých stranou, ak ich nevykonal okresný súd, hoci ich strana navrhla. Preto je toho názoru, že krajský súd zaťažil konanie takou vadou, ktorá sa prejavuje v celkovej dĺžke konania. Svoju argumentáciu podporil nálezmi ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 379/2017 a III. ÚS 5/2018. Čo sa týka zložitosti veci, uviedol, že vec nie je skutkovo ani právne zložitá na posúdenie.

III.

Postup v konaní

6. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 487/2022 z 8. septembra 2022 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu. Podľa § 56 ods. 6 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd doručil ústavnú sťažnosť účastníkom konania na vyjadrenie.

III.1. Vyjadrenie krajského súdu

7. Krajský súd vo vyjadrení uviedol, že spis mu bol z okresného súdu doručený 11. decembra 2017. Odvolacie konanie bolo uznesením zo 4. februára 2019 prerušené až do právoplatného skončenia dedičského konania po pôvodnom žalovanom. Krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu (uznesením z 26. júla 2019) a dôvodom zrušenia bolo (i) odňatie práva žalovanému konať

pred súdom, keď okresný súd vec prejednal a rozhodol na pojednávaní v neprítomnosti právnej zástupkyne žalovaného, hoci pre to neboli splnené zákonné podmienky a (ii) okresný súd dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam. Krajský súd sa teda domnieva, že prejednávajúci senát dospel k záveru, že nie sú splnené podmienky na aplikáciu § 390 CSP z dôvodu, že konanie sa začalo za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“). Za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku bol rozsudok okresného súdu zrušený prvýkrát a v konaní sp. zn. 3Co/365/2017 išlo o prvé zrušujúce rozhodnutie po nadobudnutí účinnosti Civilného sporového poriadku. Zároveň uvádza, že ak by v danom štádiu konania (dokazovania) sám vo veci rozhodol, došlo by k porušeniu zásady dvojinstančnosti konania, pretože odvolací súd by svoje rozhodnutie založil na skutočnostiach, s ktorými sa pred ním prvoinštančný súd nezaoberal. Preto je toho názoru, že strany sporu by v tomto prípade nemali možnosť podať riadny opravný prostriedok a odňalo by sa im právo domáhať sa nápravy rozhodnutia vydaného v jednej inštancii. Do úvahy by potom prichádzali už len mimoriadne opravné prostriedky a ústavná sťažnosť, ktoré majú prísne zákonné limity.

8. Okrem toho poukázal na skutočnosť, že medzi základne princípy Civilného sporového poriadku patrí spravodlivá ochrana ohrozených alebo porušených práv a právom chránených záujmov a nie je teda možné preferovať iba rýchle skončenie súdneho konania (čl. 2 CSP). Krajský súd trvá na skutočnosti, že úlohou odvolacieho súdu má byť preskúmanie správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie a konanie, ktoré mu predchádzalo, teda odvolací súd nemá nahrádzať činnosť súdu prvej inštancie.

9. Krajský súd žiada ústavný súd zohľadniť (i) skutočnosť, že vec bola rozhodnutá podľa poradia, v akom do senátu napadla, (ii) počet nerozhodnutých vecí v danom senáte a (iii) prekážku, ku ktorej došlo počas odvolacieho konania (smrť žalovaného). Tiež trvá na tom, že vo veci sťažovateľa rozhodol bezodkladne po tom, čo odpadla prekážka, pre ktorú bolo konanie prerušené.

10. Sťažovateľ podal proti kasačnému rozhodnutiu krajského súdu dovolanie, o ktorom ku dňu podania ústavnej sťažnosti nebolo rozhodnuté. Krajský súd je toho názoru, že sťažovateľ svojimi procesnými úkonmi prispel k tomu, že nebolo možné v konaní na okresnom súde pokračovať. Krajský súd preto považuje ústavnú sťažnosť sťažovateľa za neopodstatnenú a žiada sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie nepriznať. Keďže krajský súd o odvolaní rozhodol uznesením z 26. júla 2019 a jeho rozhodnutie nebolo zrušené najvyšším súdom ani ústavným súdom, považuje návrh na uloženie povinnosti konať bez zbytočných prietáhov za nenáležitý.

III.2. Replika sťažovateľa

11. Sťažovateľ sa v plnom rozsahu pridrižiava skutkových a právnych tvrdení uvádzaných v ústavnej sťažnosti. K obsahu vyjadrenia krajského súdu uviedol, že žiadnym spôsobom nereaguje na podstatu ústavnej sťažnosti. V závere zotrval na navrhovanom petite ústavnej sťažnosti a žiada ústavný súd, aby mu priznal náhradu trov konania aj za repliku.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej

lehote je založená na tvrdení, že krajský súd svojou nečinnosťou, resp. neefektívnym postupom v napadnutom konaní spôsobil zbytočné prietahy.

13. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020, I. ÚS 318/2022).

14. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou [m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vo veci Frydlander v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96 a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00] zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitost' veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

15. Predmetom napadnutého konania je spor o zaplatenie 66 387,84 eur, pričom obdobné spory predstavujú štandardnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov, preto vec nemožno označiť za skutkovo či právne zložitú.

16. Ústavný súd v správaní sťažovateľa nezistil také skutočnosti, ktoré by prispeli k zbytočným prietahom v konaní. Krajský súd síce označil procesné úkony sťažovateľa (podanie dovolania proti kasačnému rozhodnutiu krajského súdu) za také skutočnosti, ktoré podľa jeho názoru prispeli k dĺžke konania, avšak ústavný súd pripomína, že za prietahy vzniknuté v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania neznáša zodpovednosť oprávnená osoba, ale zodpovednosť v takomto prípade nemožno pripísať ani na vrub štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (III. ÚS 242/03).

17. Vo vzťahu k procesnému nástupníctvu ústavný súd uvádza, že zmenou subjektu konania v prebiehajúcim konaní bez ohľadu na spôsob právneho nástupníctva nevzniká nový procesnoprávny vzťah, ale „nové subjekty“ sú právnymi nástupcami pôvodných subjektov konania, pokračujú v konaní s rovnakým predmetom a v konaní pred orgánom verejnej moci sa naďalej domáhajú svojich práv. Z dôvodu právneho nástupníctva sťažovateľa a v spojení s fundamentálnou vlastnosťou základných práv, ktoré sa svojím obsahom viažu na konkrétny subjekt (čl. 12 ústavy), nemôže byť intenzita zásahu do namietaného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky u právnych nástupcov *in abstracto* identická s rozsahom porušenia tohto práva u subjektov, ktorí sú účastníkmi rozporovaného konania od jeho úplného začiatku (I. ÚS 264/2021). Zmena subjektu konania na základe právnej skutočnosti (univerzálna sukcesia) a na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci (singulárna sukcesia) nemôže spôsobiť priznanie zásadného rozdielného obsahu alebo rozsahu práv týchto právnych nástupcov, pretože striktné vnímanie spôsobu právneho nástupníctva by viedlo k prílišnému právnemu formalizmu (III. ÚS 186/2022).

18. Ústavný súd tak posudzoval celkovú dĺžku konania od podania žaloby (rok 2010) do podania ústavnej sťažnosti (5. marec 2021), teda viac ako jedenásť rokov. V súlade s judikatúrou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017, III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prietahov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07). Súdne konanie sa má posudzovať ako celok a oddeľovanie administratívnej a súdnej fázy konania nie je v súlade s prístupom Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý konanie na účely hodnotenia ich dĺžky posudzuje ako celok (rozsudok ESĽP z 31. augusta 2018 vo veci Balogh proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 35142/15). Z dôvodu, že ústavný súd posudzoval konanie ako celok nehodnotil sporadické úkony súdu (IV. ÚS 60/09, I. ÚS 76/09, I. ÚS 289/2010).

19. Ústavný súd z ústavnej sťažnosti a vyjadrení účastníkov konania zistil, že napadnuté konanie začalo v roku 2010. Sťažovateľ pristúpil do konania namiesto pôvodnej žalobkyne uznesením okresného súdu zo 4. apríla 2014. Krajský súd po predložení veci druhýkrát zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V čase podania ústavnej sťažnosti bol spis na najvyššom súde z dôvodu podania dovolania proti kasačnému rozhodnutiu krajského súdu, pričom z dôvodu späťvzatia dovolania bolo dovolacie konanie zastavené. Ústavný súd v súvislosti so svojou judikatúrou týkajúcou sa aplikácie § 390 CSP, podľa ktorého odvolací súd sám rozhodne vo veci, ak (a) rozhodnutie súdu prvej inštancie bolo už raz odvolacím súdom zrušené, vec bola vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie a (b) odvolací súd koná a rozhoduje o odvolaní proti novému rozhodnutiu súdu prvej inštancie, dodáva, že aj Ústavný súd Českej republiky (IV. ÚS 301/05) už v minulosti kritizoval tzv. procesný ping-pong, ktorý predlžuje súdne konanie v dôsledku uplatňovania opravných prostriedkov a rozdielnosti právnych názorov súdov.

20. Ustanovenie § 390 CSP totiž ukladá odvolaciemu súdu povinnosť, aby sám rozhodol vo veci, ak je naplnená hypotéza tejto normy, podľa ktorej rozhodnutie súdu prvej inštancie bolo už raz odvolacím súdom zrušené, vec bola vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie a odvolací súd koná a rozhoduje o odvolaní proti novému rozhodnutiu súdu prvej inštancie. Ako z dikcie § 390 CSP vyplýva, toto ustanovenie je formulované kategoricky a v ňom uloženú povinnosť ukladá odvolaciemu súdu splniť vždy, ak sú naplnené predpoklady obsiahnuté v tomto rozhodnutí. Aj odvolací súd je povinný konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Z hľadiska systematiky Civilného sporového poriadku ide o ustanovenie špeciálne vo vzťahu k ustanoveniam upravujúcim iné spôsoby rozhodovania o podanom odvolaní (vrátane § 389 CSP). Ako aj zo skoršej rozhodovacej praxe ústavného súdu vyplýva, pri splnení predpokladov na aplikáciu § 390 CSP je daná zákonná povinnosť odvolacieho súdu postupovať dôsledne podľa tohto ustanovenia bez možnosti akýchkoľvek úvah od tohto ustanovenia sa odkloniť (I. ÚS 227/2018, II. ÚS 531/2018, II. ÚS 348/2019).

21. Ústavný súd v tejto súvislosti dáva do pozornosti aj odbornú právnickú publikáciu (ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 1307.), z ktorej cituje: „Pokiaľ sa súd prvej inštancie aj v poradí druhým rozhodnutím, resp. konaním, ktoré jeho vydaniu predchádzalo, dopustí takých procesných pochybení, ktoré by inak boli dôvodom na zrušenie v poradí druhého rozhodnutia (§ 389), musí ich odvolací súd sám odstrániť alebo napraviť v odvolacom konaní. To znamená, že bude jeho povinnosťou preskúmať splnenie

procesných podmienok, napraviť prípadné nedostatky v procesnom postupe, ktorým súd porušil právo strany na spravodlivý proces, či doplniť alebo zopakovať dokazovanie (porovnaj komentár k § 384). Na doplnenie alebo zopakovanie dokazovania musí odvolací súd nariadiť odvolacie pojednávanie (§ 385).“

22. Ústavný súd v súvislosti s už uvedeným pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená či neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov (IV. ÚS 396/04). Dĺžka konania prerokovania veci sťažovateľa je ústavne neakceptovateľná. Vzhľadom na podrobné analýzy dospel k záveru, že postupom krajského súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto rozhodnutia).

23. Podľa vyjadrenia krajského súdu bolo odvolacie konanie skončené kasačným uznesením z 26. júla 2019 a toto rozhodnutie nebolo najvyšším súdom ani ústavným súdom zrušené. Následne je v kompetencii okresného súdu znova rozhodnúť o nároku sťažovateľa. Z uvedeného dôvodu preto ústavný súd nepovažoval za opodstatnené vysloviť príkaz krajskému súdu vo veci konať.

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

24. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

25. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 4 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Zohľadňujúc extrémnu dĺžku konania bez právoplatne skončenej veci v trvaní viac ako jedenástich rokov, nesústredenú, resp. neefektívnu činnosť v postupe krajského súdu, predmet sporu, význam sporu pre sťažovateľa a aktivitu sťažovateľa, ústavný súd v súvislosti s § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde považoval za adekvátne priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie v sume 3 000 eur (bod 2 výroku tohto rozhodnutia).

VI.

Trovy konania

26. Ústavný súd priznal sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 460,90 eur (bod 3 výroku tohto rozhodnutia).

27. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby (§ 11 ods. 3 vyhlášky) uskutočnený

v roku 2021 predstavuje sumu 181,17 eur spolu s režijným paušálom v sume 10,87 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky), predstavuje sumu 230,45 eur za jeden úkon uskutočnený v roku 2021 vrátane 20 % DPH. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti), čo spolu predstavuje sumu 460,90 eur. Ústavný súd sťažovateľovi nepriznal náhradu trov konania za úkon právnej služby vykonaný v roku 2022 (replika), pretože neobsahovala skutočnosti podstatné pre toto rozhodnutie.

28. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 3. novembra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu